

Groningen, natuurinclusieve stad?

De Gemeente Groningen voert een beleid gericht op vergroening van de stad, onder andere door middel van natuurinclusief bouwen. In het voorwoord van het Beleidskader natuurinclusief bouwen is dit als volgt verwoord:

“Ons uitgangspunt is dat we ons voorbereiden op een duurzame ontwikkeling met daarin ruimte voor onder andere klimaatadaptatie, natuur en biodiversiteit. Dit is van belang want de afgelopen decennia is de biodiversiteit sterk afgenomen. We zien ook dat inwoners steeds meer waarde hechten aan groene en leefbare straten en duurzaamheid. Niet alleen in de openbare ruimte, maar ook in de directe woonomgeving, aan en op het huis en in de tuin worden natuur en biodiversiteit steeds hoger gewaardeerd. Met meer aandacht voor de leefkwaliteit, ook op het thema biodiversiteit, dragen we bij aan het welbevinden en gezondheid van inwoners. Het verbeteren van de biodiversiteit in de wijken en dorpen zorgt eveneens voor een klimaatbestendige gemeente. Een directe woonomgeving met minder verharding en meer groen zorgt voor verkoeling en kan zware piekbuien beter verwerken. Met natuurinclusief bouwen zetten we opnieuw een stap in de goede richting naar een gezond, groen en gelukkig Groningen.”

De gemeente ontwierp een puntensysteem waarop bouwprojecten worden beoordeeld. Elementen van natuurinclusief bouwen zijn in dat puntensysteem: maatregelen:

- in het gebouw; bijvoorbeeld beperkte lichtuitstraling, inbouw nestplekken gierzwaluw of huismus, verblijven voor vleermuizen
- aan of op het gebouw; groene daken, gevelgroen, schelpendaken voor scholeksters
- op het kavel van het gebouw (directe omgeving). Natuur- en waterelementen, inheemse bomen, tuinen e.d.

Het beleid zal in de komende jaren worden uitgerold, maar de gemeente beschikt nog niet over alle juridische middelen om de maatregelen echt af te dwingen. Deze hangen bijvoorbeeld samen met de invoering van de Omgevingswet en het opstellen van omgevingsplannen. De gemeente streeft ernaar om het Omgevingsplan voor de gehele gemeente in 2026 gereed te hebben. Daarom is het puntensysteem dat in het beleidsplan is uitgewerkt vooralsnog vooral een systeem van mogelijke maatregelen dat inzicht en inspiratie moet bieden aan architecten en bouwers.

De gemeente stelt zelf vast dat ondertussen de ruimtelijke ontwikkelingen in met name de stad en zijn randen hard gaan. Behalve de ontwikkeling kost ook de invoering en het uitproberen van nieuwe methoden veel tijd. De bestaande instrumenten zijn onvoldoende

om natuurinclusief bouwen echt van de grond te krijgen. Bouwprojecten gaan nog te vaak ten koste van groen in plaats van dat ze groen en biodiversiteit toevoegen, zo lezen we in het beleidskader.

Als IVN Groningen-Haren vragen wij ons af of in recente bouwprojecten al iets zichtbaar is geworden van het natuurinclusieve bouwen. Of hebben we te maken met een aaneenrijging van gemiste kansen?

In deze notitie maken we een analyse van recente bouwprojecten. Deze zijn beschreven in de bijlagen, met foto's om de projecten zichtbaar te maken voor degenen die ze niet van dichtbij kennen. Het betreft de volgende projecten:

Langs het Reitdiep:

- Woningcomplex Het Ommeland (2019)
- Woldring locatie (2019)
- Crossroads (2023)

Westerwal (Zeeheldenbuurt-west) (2019)

Kostverloren (Johannes Vermeerstraat/Frans van Mierisstraat) (ca. 2022)

Grunobuurt (2018-heden)

Engelse Park (2021)

Kempkensberg (2020/21)

Samenvatting en conclusies

Uit de beschrijving komt het volgende naar voren.

1. Er is aandacht en voortgang op het gebied van het inbouwen van nestgelegenheid voor vogels (en vleermuizen?). Vooral de gierzwaluwen worden in veel bouwprojecten bediend (Het Ommeland, Westerwal, Grunobuurt, Engelse Park).
2. In verschillende bouwlocaties is gezorgd voor wilde, inheemse beplanting of andere beplanting die aantrekkelijk is voor insecten (Westerwal, Crossroads, Engelse Park, Kempkensberg, Kostverloren), zij het soms op beperkte schaal en met de vraag of er bewust inheems is geplant of dat sprake is van spontaan gegroeide planten die op termijn als "onkruid" verwijderd zullen worden (Crossroads, Westerwal).
3. Voor zover er sprake is van tuintjes, zijn deze vaak erg klein en wordt het aan bewoners overgelaten of ze inderdaad beplant zullen worden, betegeld of verwaarloosd. (Ommeland, Crossroads, Grunobuurt).
4. Voor de bouwprojecten in Groningen-West (Ommeland, Woldring-locatie, Crossroads en in mindere mate ook voor Westerwal) geldt dat de hoeveelheid groen klein is in verhouding tot bebouwing+ verharde omgeving.
5. In Kostverloren is gekoppeld aan de nieuwbouw in de Vermeerstraat en de Van Mierisstraat een prachtig bloemrijk gebied aangelegd tussen de flatgebouwen. Dit is gemeenschappelijk groen dat niet afhankelijk is van particuliere inspanning.
6. Engelse Park en Kempkensberg zijn mooie voorbeelden van woonlocaties die aansluiten bij de natuur en de flora uit de omgeving. Ze zijn gebouwd in een groene omgeving en met respect voor de omgeving. Een verrijking zijn ook de grote insectenhotels die ook mooi zijn om te zien.
7. Al met al zijn er stappen gezet met het oog op de biodiversiteit (planten, insecten, vogels (vleermuizen?).

8. Nergens nog zijn er groene daken of groene gevels (afgezien van hier en daar een rooster voor een klimop). Dat betekent dat op het gebied van klimaatadaptiviteit nog veel verbeterd kan worden. Dit geldt vooral waar intensief gebouwd wordt (de projecten langs het Reitdiep en de Grunobuurt) en weinig ruimte is gelaten voor groen.
9. Het parkeren van auto's vraagt veel ruimte; er zijn in de genoemde nieuwe woonlocaties geen ondergrondse parkeerplaatsen te vinden. Het is jammer als een complete binnenruimte van een complex (zoals bij Crossroads) als parkeerterrein wordt bestemd. Ook Westerwal kent een groot, verhard parkeeroppervlak. Ook zien we grote rijen geparkeerde auto's langs de straat, m.n. langs de Friesestraatweg.
10. Langs het Reitdiep wordt zo intensief gebouwd aan appartementen dat de aanleg van een nieuw park in de ruimte die nog open ligt dringend gewenst is.
11. De gemeente zou er met grote spoed voor moeten zorgen dat ze bij de nog te bouwen locaties (zoals Suikerzijde) de regie in handen neemt en zorgt voor een andere verhouding tussen steen en beton enerzijds en groen anderzijds. Naast biodiversiteit is ook het klimaatbestendig bouwen van groot belang. Waar intensieve bouw onvermijdelijk is, dient het groen in de gebouwen te worden geïntegreerd.

BIJLAGE 1

Groningen, natuurinclusieve stad?

Beschrijving van wooncomplexen Groningen-West

In deze bijlage volgt een fotoreportage van de recent opgeleverde wooncomplexen aan de westkant van de stad. Het betreft:

De Ommelanden
De Woldring locatie
Crossroads
Westerwal
Grunobuurt
Kostverloren (Van Mierisstraat, Vermeerstraat)

In de beschrijving gaat het vooral om de aanwezigheid van groen en de verhouding van de hoeveelheid groen ten opzichte van de hoeveelheid steen en beton.

De Ommelanden (Reitdiep)

Aan de noordkant van de Friesestraatweg is langs het Reitdiep omstreeks 2019 een kleine nieuwbouwwijk gebouwd. Aan de voorkant en ook tegen de muren in de binnenplaats zijn her en der kleine roosters gebouwd waaraan klimop kan groeien.

In het binnenplein en elders aan de straat zien we mini-voortuintjes met heggetjes eromheen. Aan de bewoners wordt overgelaten hoe groen de tuintjes worden. Vaak zijn ze bedekt met grint of stenen.

Naast laagbouw is er een deel hoogbouw, waar ieder groen ontbreekt. Veel ruimte is er voor het parkeren van auto's.

Fraai is het wandelpad aan de achterkant, langs het Reitdiep. Dat maakt het toch nog een beetje groen. Positief is ook dat elk huizenblok aan de achterkant is voorzien van ingebouwde nestkasten voor gierzwaluwen.

Friesestraatweg Zuid langs Reitdiep

Aan de Friesestraatweg richting zuiden ligt nog een groot terrein braak. Dit zal nog worden bebouwd. Zou er nog ruimte zijn voor een parkje?

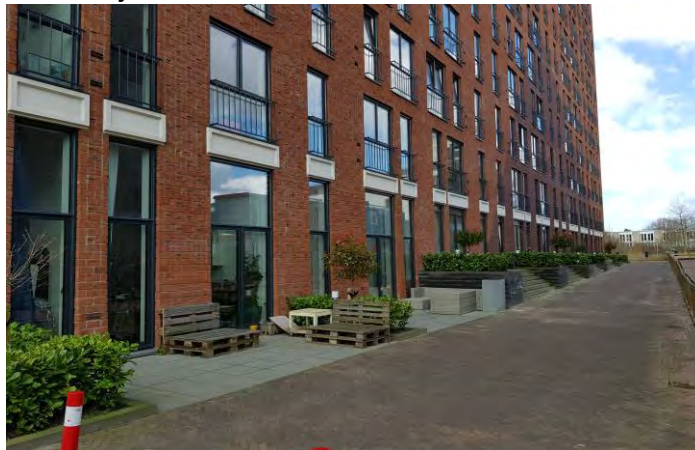

Woldringlocatie

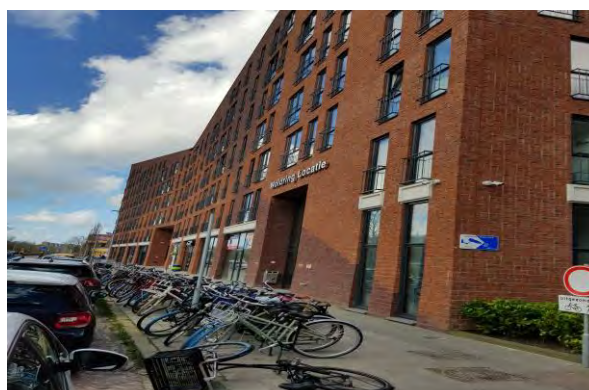
In de verte zien we de Woldringlocatie. Een bijzonder complex gezien de afwijkende architectuur vergeleken met de andere projecten. Wel een massief groot gebouw, maar spannend qua vormgeving. Hieronder gezien vanaf de overzijde van het Reitdiep. Aan die overzijde is het een stuk groener vanwege het beheer van de Stedelijke Ecologische Structuur.

Aan het complex zelf zien we van de ecologische structuur echter niets terug. Of het moeten al de heggetjes zijn aan de zijkant.

Een spannend gebouw dus, maar ecologisch gezien valt er weinig aan te beleven. Het grote aantal fietsen en auto's dat dit wooncomplex met zich meebrengt lijkt onbeheersbaar. Vaak staat een groot deel van de Friesestraatweg vol met geparkeerde auto's langs de weg.

Crossroads

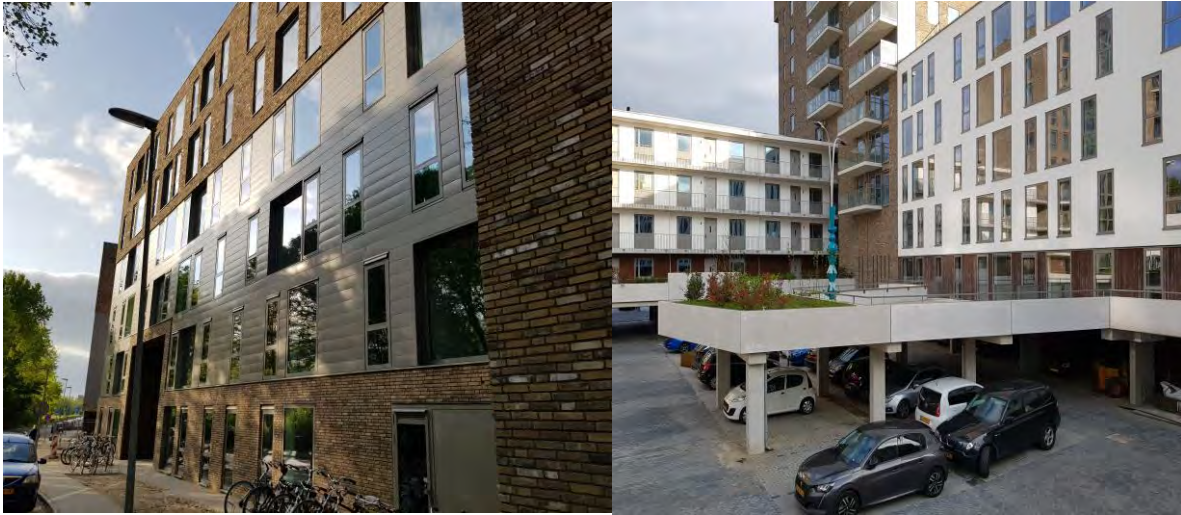
Pal naast de Woldringlocatie, op het kruispunt van wegen en aan het spoor, ligt het bouwproject Crossroads op het voormalig ACM terrein dat nu in de fase van afronding is.

De artist's impression op het bord voor het complex hierboven toont het gebouw in een idyllisch groene omgeving, maar de werkelijkheid is anders. En historisch?

Gezien vanaf het spoor is het een hoog gebouw. Er zijn delen van verschillende hoogte. De vormgeving is wel afwisselend, ook met verschillende materialen.

Er is een grote binnenplaats, volledig ingericht op het parkeren van auto's. Om het iets visueel iets aangenamer te maken zijn er diverse grote betonnen bloembakken aangebracht.

Aan de achterkant is de Reitdiepzijde. De woningen daar worden kadewoningen genoemd. Ze liggen aan een strak versteende Reitdiepkade, met voor elk appartement met trap een vierkant perkje (een metalen plantenbak) met planten en een boom. Ook langs de zijgevel zijn enkele struiken (sering) en bomen geplant. Markant is de trap, die naar een loopbrug met plantenbakken leidt.

In de plantenbakken aan de achterkant en langs de zijkant vinden we veel inheemse wilde plantensoorten. Daarbij is het de vraag of deze beplanting bewust zo is gepland of spontaan gegroeid is en over enige tijd als “onkruid” verwijderd zal worden.

Al met al is het oppervlak aan begroeiing in relatie tot het bebouwde oppervlak niet groot. Te weinig om voor verkoeling te zorgen. Daarbij moet ook worden gezegd dat de hoogbouw voor veel schaduw zorgt, met name in de binnenplaats en op die wijze een groot deel van de dag voor verkoeling zorgt.

Westerwal (Zeeheldenbuurt)

Ten westen van de Zeeheldenbuurt, aan het Hoendiep is een nieuw wijkje verschenen met rechthoekige gestapelde woningen of appartementen.

Vanaf de overkant van het Hoendiep ziet het er zo uit:

Behalve aan beschikbaarheid van parkeerruimte is er ook aan groen gedacht. Typisch zijn de ingebouwde groenstrookjes op de lage muurtjes. Maar er is ook hier en daar klimop.

Daarnaast zijn er op twee plaatsen groene veldjes aangelegd. Onderstaande en een aan de rand van het wijkje. Deze veldjes staan nu (zomer 2023) vol met inheemse wilde planten.

De parkeerruimte (zie foto onder) is vrij dominant, veel steen zonder groen. Geeft hittestress bij warm weer, dus niet klimaatadaptief. Sowieso is het natuurlijk mooier om auto's weg te werken achter groene heggetjes.

Er is aan vogels gedacht. Er zijn ingebouwde nestkasten voor gierzwaluwen en (ook voor zangvogels?) En er hangen grijze kastjes aan de waarvan ik niet zeker weet of dat voor vleermuizen is.

Grunobuurt

In de oude Grunobuurt vlogen in het verleden na Koninginnedag veel zwermen van gierzwaluwen. Dat hield verband met de bijzonder mooie Mansardedaken van de huizen die er vroeger stonden. Vrij steile pannendaken waar de gierzwaluwen zich zo naar beneden konden laten tuimelen. Die huizen staan er niet meer. Ook de laatste zijn gesloopt en worden nu vervangen. Vanaf de Paterswoldseweg ziet het er zo uit, met het zicht op het nieuwste deel.

Typierend is ook hier de rechthoekige bouwstijl. Toch zijn er ook versierinkjes in de muur aangebracht die het wat minder saai maken:

Bewoners van benedenwoningen hebben de mogelijkheid om een voortuintje aan te leggen, maar vaak zijn ze betegeld of op een andere manier versteend. Het enige groen is dan een heggetje. Hieronder het straatbeeld.

Ook dit type appartementencomplex komt er voor. Verticaal is het wel, maar een verticaal bos is het nog niet. Toch is er wel aan groen gedacht, en ook aan een speelveld voor de kinderen (James Wattstraat):

Ook bij de Grunostraat is een groen veldje, met een betonnenrand en een paar bomen erin.
Aan de rand van de buurt, langs de Paterswoldseweg is ook nog een groenstrookje:

Tenslotte: er zijn ingebouwde nestkasten voor gierzwaluwen.

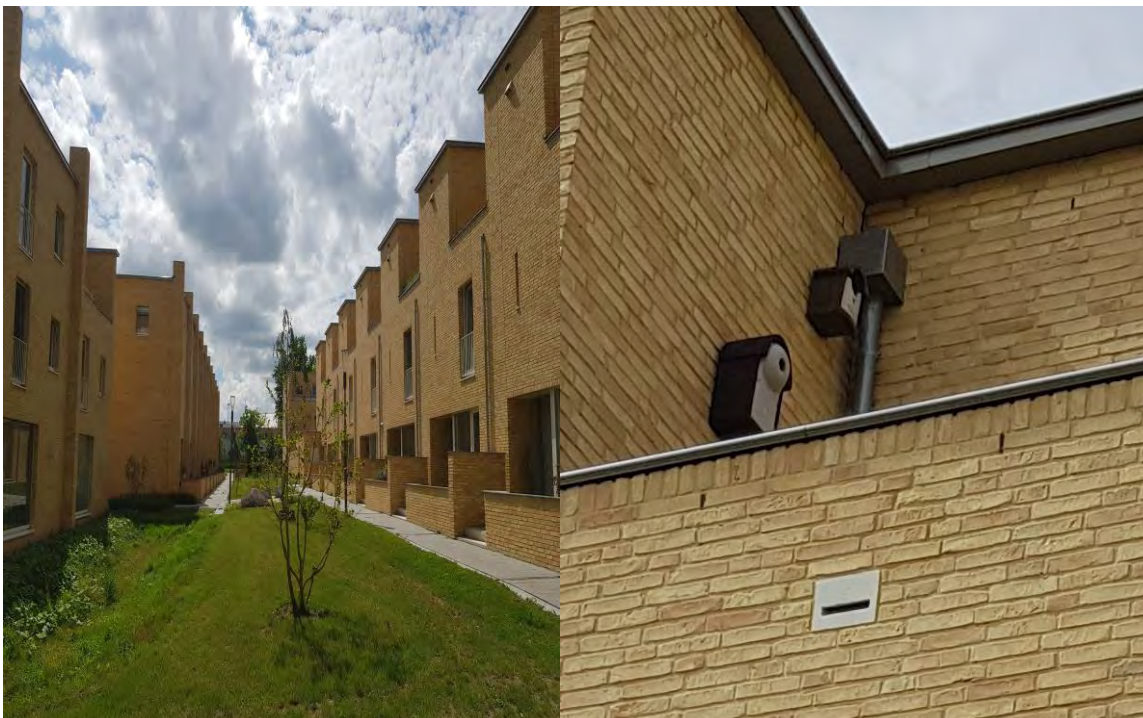
Kostverloren

Tenslotte: in de Kostverlorenbuurt zijn twee straten van nieuwbouw voorzien, namelijk de Johannes Vermeerstraat en de Frans van Mierisstraat). Tussen de woningblokken zijn prachtige bloemrijke velden zijn aangelegd, duidelijk gericht op de bevordering van insecten.

Bijlage 2: Engelse Park en Kempkensberg

Engelse Park en Kempkensberg bevinden zich in de omgeving tussen Sterrebos en Helperzoom. De bebouwing sluit prachtig aan bij de natuurlijke omgeving die in dat gebied te vinden is. Duidelijk zichtbaar is het streven naar een groene woonomgeving en de aandacht voor biodiversiteit. In de *Engelse Park* staan de woonblokken direct in het groen met veel wilde, inheemse flora en mooie, grote insectenhôtels.

Ook zijn her en der nestkasten ingebouwd voor gierzwaluwen. Ook soms loshangende nestkasten, van bewoners?

Het aangrenzende *Kempkensberg* heeft een andersoortige bebouwing, maar staat eveneens in het groen waarbij de flora aansluit bij de rijke plantenschikering rondom het DUO-gebouw. Daarnaast zien we ook strak gemaaide gazons. Aan het gebouw zelf zijn lage muurtjes begroeid, en bewoners voegen er vaak met potplanten op hun balkons nog veel bloemrijke planten aan toe. Zowel architectuur van het woongebouw als van de tuin eromheen zijn stijlvol, ook in aansluiting bij het DUO-gebouw.

